

7. JAK JE TOMU SE ZÁKONEM? (Galatským 3,19-29)

Jak si při našich výkladech připomínáme, evangelium se v prvních dobách šířilo převážně mezi židy. Později díky křtu bohobojného pohana Kornélia a zejména pak Pavlovou misí bylo zjevné, že se ke Kristu začínají čím dál tím více obracet i původem pohané. Vznikla vážná otázka, jak k těmto věřícím z pohanů přistupovat. Pavlovo evangelium znělo jednoznačně tak, že ke spáse a k ospravedlnění před Bohem vede víra v Pána Ježíše, v obrácení se k němu. Spása je cele darem Božím právě v Kristu. Člověk může dar spásy toliko vděčně přijmout. V judských kruzích se ovšem vyprofiloval ještě jiný, a zdá se, že také výrazný názor, že pohanům nestačí ke spáse pouze přijetí Pána Ježíše, ale také to, že na sebe pohané musejí vzít i jeho Mojžíšova zákona i s obřízkou. Bez toho prý spasení být nemohou. Neznáme úplné podrobnosti tohoto učení, ale tak či onak je zřejmé, že tito tzv. *judaisté*, udávali jako spolupodmínku spásy usilovnou snahu o naplnění Božího zákona, daného skrze Mojžíše Izraeli. Pro Pavla to ovšem bylo hrubé znetvoření evangelia. Dokazuje, že toto učení, jakkoli zbožně zní, je nejen nevhodné, ale že je dokonce přímo smrtící. Říká, že každý, kdo chce dojít ospravedlnění před Bohem na základě skutků zákona, je pod kletbou (v. 10). Proč? Protože člověk je v jádru hříšný a není schopen Boží zákon naplnit, a to ani při sebevětším a sebeupřímnějším úsilí. Důkazem toho je nakonec Pavel sám – ten z nejhrošlivějších židů své doby musí sám sebe označit jako pouhého hříšníka (2,17).

Pavel ten princip ospravedlnění člověka před Bohem na základě víry vidí už v případě Abrahama, praotce židovského národa. Abraham uvěřil Hospodinu a bylo mu to počítáno za spravedlnost, čteme v Gn 15,6. Stalo se tak dávno před tím, než byl nějaký zákon Izraeli vůbec vydán (430 let). Stalo se tak i před obřízkou, kterou sice jako první přijal Abraham, ale až později. Abrahama všichni židé velice ctí. Nazývali jej svým otcem (J 8,39). A přece patrně mnozí nepostřehli to, co pro jeho život bylo tak charakteristické. Totiž, že je **otcem víry**. A že život s Bohem je především životem důvěry Bohu. Skrývá se v tom ta myšlenka a zkušenost, že člověk je před Bohem bezmocný, slabý a hříšný, a že všechno, co potřebujeme, je v Bohu a přichází jako dar od něho. Nemůžeme si to nijak zasloužit či vysloužit. Můžeme to jen s radostí a důvěrou **přijmout**. Zde, v tomto radostném, důvěrném a láskyplném přijetí Boha a jako spásy, je jádro všeho duchovního života a života s Bohem.

1. Jak je tomu se zákonem?

Když je ovšem toto řečeno, přirozeně vyvstane otázka – a k čemu byl tedy dán Izraeli zákon. Pavel tuto otázku sám předjímá: „*Jak je to potom se zákonem?*“ (v. 19). Jestliže je už od Abrahama základem života s Bohem víra, jakou roli v tom hraje Boží zákon vydaný na Sinaji skrze Mojžíše – více jak 400 let po Abrahamovi. Židovstvím Pavlovy doby byl zákon vnímán jako cesta ke spáse – tedy, že poslušností zákona dojde Izrael spásy. Tuto ideu jistě podporovala slova samotného zákona: „*Kdo bude tyto věci činit, získá tím život*“ (v. 12; Lv 18,5; srov.: Ř 10,5). Ano, pokud by toho byl člověk schopen, pak by se to jistě mohlo takto naplnit. Ale Pavel se snaží ukázat na ten základní problém, že člověk sice má před sebou dobrá a svatá Boží přikázání, ale není schopen se jimi řídit, není schopen jim dostat a naplnit je. Tváří v tvář dokonalému Božímu zákonu vždycky nějak člověk stojí nahý. Proč tedy vůbec byl zákon vydán, když jej člověk stejně není schopen naplnit? No, právě proto, aby to vyšlo najevo. Jak jinak se měla vyjevit hříšnost člověka než v zrcadle Božího zákona? Tak to píše i Pavel. K čemu pak byl vydán zákon? „*Byl přidán kvůli proviněním...*“ (v. 19). Zajímavé je tam to slovo, že byl „přidán“ nebo „dán dodatečně“ (Petrů). Skoro jakoby se s ním zprvu ani nepočítalo. A asi to tak je, že zákon Boží by byl vlastně zbytečný, kdyby člověk nebyl porušený a žil v plné harmonii se svým Stvořitelem. Tam by byl zákon zbytečný. Kdybychom žili v přirozené harmonii s Bohem, nebylo by nutné vymezovat tento vztah zákony. Ale zákon Boží byl „přidán“, „dodatečně dán“ kvůli přestoupením. To znamená, jak říká jiný překlad: „*proto, aby se ukázalo, jak je člověk hříšný*“ (Petrů). Nebo překlad Slova na cestu: „*K čemu bylo tedy zapotřebí ještě zákonů? Jen k tomu, aby nám Bůh ukázal, jak jsme od něj vzdáleni.*“ Zákon zde tedy není zamýšlen jako cesta ke spáse, ale spíše jako **zrcadlo**, které nám ve vší nahotě ukáže, jak moc spásu potřebujeme, a jak nejsme schopni si ji zasloužit vlastními silami a úsilím. Zákon není cestou ke spáse. A přece zde hraje důležitou a nezastupitelnou roli. Zjevuje nouzi, převrácenost a bezmoc člověka. Tváří v tvář Božímu zákonu vidíme svou ztracenost a vzdálenost od Boha. Dokud zde není zákona Božího, té dokonalé normy, zrcadla a měřítka, můžeme si o sobě stále ještě myslet, jak jsme dobří a jak dobře si stojíme i před Pánem Bohem. Soudili bychom tak ale jen podle lidských měřítek, jakože mnozí se tak posuzují. Mohli bychom se udržovat v sebeklamu. Ale zákon Boží zjevuje, jaká je skutečnost. V listu Římanům to Pavel popsal slovy: „*skrze přikázání ukázal hřích celou hloubku své hříšnosti*“ (Ř 7,13). Bez zákona bychom tuto „hloubku své hříšnosti“ patrně nebyli schopni uvidět tak dobře a jasně. Kde není měřítko, tam je prostor pro libovolné posuzování. Kde měřítko je, vše se poměřuje podle něho.

Zákon Boží tedy měl tu nezastupitelnou roli. Pokud si totiž člověk v jeho světle připustí a projede jím do morku kostí, jak beznadějně si tváří v tvář Bohu stojí, může ho to konečně! uvrhnout do náruče Smírce a Spasitele Krista. Tak tam čteme, že zákon byl přidán, aby zjevoval naše přestoupení a bezmoc „*než přijde ten zaslíbený*

potomek“ (v. 19). Kdo sledujete tyto naše výklady, víte už z minula, že oním zaslíbeným potomkem je Ježíše sám. Vychází to zase z příběhu Abrahama, kterému bylo krom jiného slíbeno, že Bůh požehná skrze jeho semeno celému světu. A tím slíbeným semenem, potomkem je Kristus sám. Zákon Boží měl funkci zjevovat lidskou hříšnost, a tudíž i nezbytnost Boží spásy a příchodu Spasitele, bez kterého bychom jako lidé byli ztraceni. Bez příchodu Spasitele by pro člověka nebyla žádná naděje. Zákon Boží by nám dokázal nastavit zrcadlo, ale nedokázal by nás spasit, toliko jen odsoudit.

2. Zákon jako vychovatel ke Kristu

A proto může Pavel nazvat zákon našim „*dozorcem až do příchodu Kristova, až do ospravedlnění z víry*“ (v. 24). Do Kristova příchodu byl zákon „*dozorcem*“ (dosl. *paidagógos* – vychovatel). „*Zákon měl nás tedy vychovávat pro Krista, abychom došli ospravedlnění tím, že budeme věřit*“ (Petrů). Zákon nikdy nebyl zamýšlen jako cesta ke spáse. Jeho úkol byl jiný. Zjevovat hříšnost člověka, a tím vést k potřebě Spasitele... až do příchodu Krista. A on skutečně přišel. ON je naší spásou a ospravedlnění před Bohem jsme skrze víru v něho. V otázce naší spásy je zákon úplně bezmocný. Jeho darem ale je, že i nám zjevuje náš hřích a pudí nás přijít ke Kristu, naší spáse.

To vše nějak ještě jasně neviděli oni *judaisté*, kteří stále alespoň zčásti vázali spásu pohanů také na přijetí a plnění zákona. Ještě do hloubky nespatriili beznadějí člověka tváří tvář zákonu Božimu. A tím pádem ani plně nedocenili význam Kristova příchodu a jeho oběti. Zůstalo jim utajeno, co říká Pavel ve v. 22, že „*podle Pisma je všechno v zajetí hříchu*“, svět židů i pohanů je v zajetí hříchu, a tím i pod kletbou zákona, který hřích soudí a odsuzuje. A tím, že nutili pohany do obřizky a pod břemeno zákona, i na ně nevědomky uvrhávali kletbu a odsouzení zákona.

Následuje osvobodivé prohlášení: „*Když však přišla víra, nemáme již nad sebou dozorce. Vy všichni jste přece skrze víru syny Božími v Kristu Ježíši*“ (v. 25-26). Nejsme již pod vychovatelem, dozorcem, skrze Krista patříme našemu Otci, Bohu, a jsme blízkými Božími dětmi. Kde je Otce, není už třeba pěstouna. Smíření, ospravedlnění, spása nepřišla skrze zákon, přišla v Kristu. V něm je přítomno vše, všechny dary všechna plnost Božího smíření. A skrze víru v Ježíše tato plnost přišla i k nám, lidem. „*Neboť vy všichni, kteří jste byli pokřtěni v Krista, také jste Krista oblékli*“ (v. 27). Spásy nedocházíme vlastním úsilím, ale jen tehdy, když „*oblékneme Krista*“. Děje se tak, když v něho uvěříme. Vnější vyjádřením a stvrzením této víry je pak křest. Obléknout Krista, znamená uvěřit v Krista, přijmout ho celým srdcem jako svého Pána a Spasitele. Obléknout Krista znamená všechno nadějně Boží očekávat od něho a skrze něho. Znamená to doufat jen v Krista a odložit všechny své snahy spásu si nějak zasloužit svým úsilím. Obléknout Krista znamená zcela přitakat té kletbě a odsouzení zákona, vyhlásit osobní bankrot před Bohem a uvrhnout se se vším všudy, do náruče Ježíšovy. Znamená to zcela přestat doufat ve svou vlastní spravedlnost a přijmout ospravedlní Boží, které je zcela z milosti, bez našich zásluh.

3. Sjednocení na novém základě

Závěr našeho textu patří ujištění, že tento dar spásy v Kristu je otevřen všem lidem bez rozdílu: „*Není už rozdíl mezi židem a pohanem, otrokem a svobodným, mužem a ženou. Vy všichni jste jedno v Kristu Ježíši. Jste-li Kristovi, jste potomstvo Abrahamovo a dědicové toho, co Bůh zaslíbil*“ (v. 28-29). V Pavlově době židé přísně rozlišovali a od sebe oddělovali svět židů a pohanů. Židé byli lidmi smlouvy. Smlouvy, kterou s nimi Bůh uzavřel, že budou jeho lidem a on jejich Bohem. A pohané, to jsou ti vně, za branami, ti bezbožníci. Nelze nevidět jistou duchovní a mravní povýšenost židovstva té doby nad svět pohanů. Židé měli tedy svět přesně a přísně rozdělen na ty, kdo jsou účastníky Boží smlouvy a na ty, kdo jsou mimo ni. Probouzelo to jistý pocit elitářství, nadřazenosti nad pohany. A nakonec i v tom působení *judaistů* to je nějakým způsobem cítit. Ano, i pohané mohou být spaseni, ale musí se napřed stát židy – přijmout obřizku a Mojžíšův zákon.

Pavel proti tomu píše: „*Není už rozdíl mezi židem a pohanem, otrokem a svobodným, mužem a ženou. Vy všichni jste jedno v Kristu Ježíši*“. Tou novou základnou, na které mohou být spojeni všichni, židé i pohané, není zákon, ale Kristus. V Kristu Ježíši jste vy všichni jedno. Příslušníci různých etnik, různých tradic, stavů a pohlaví mohou být nově sjednoceni v Kristu a skrze něho i v milující otcovské Boží náruči. *Judaisté* ještě stále příliš rozdělovali svět židů a pohanů. Ale v Kristu je to všechno překonáno. V něm jsme všichni jedno. Kristus a víra v něho zakládá úplně nový typ společenství, skutečného bratrství, ve kterém už nehrají roli etnické, tradiční, společenské, kastovní či jiné hranice. V Kristu toto už nic neznamená. On dvojí spojil v jedno, říká Pavel v listu Efezským. Z žida i pohana stvořil jednoho nového člověka (Ef 2,14-15).

A tak v konečném důsledku všichni, kdo věří v Krista, jsou duchovními potomky Abrahamovými. U něj tato cesta započala, a skrze Krista se otevřela celému světu, nejen světu židovskému: „*Jste-li Kristovi, jste potomstvo Abrahamovo a dědicové toho, co Bůh zaslíbil*“ (v. 29).